

VEHKA- JA UUHILAMMEN SUDENKORENTOSELVITYS 2019-2020

2020

Ympäristöpalvelut
Latvasilmu osk
Kestävän kehityksen tuottajat

Sisältö

1	Tehtävän sisältö ja selvitysalue.....	2
2	Selvitysalueen kuvaus ja menetelmät	2
2.1	Maastoselvitys.....	3
3	Tulokset.....	3
3.1	EU:n luontodirektiivin liitteen IV a ja II lajit	4
4	Johtopäätökset ja suositukset.....	5
5	Valokuvia selvitysalueelta	6
6	Viitteet	7

Tilaaja:

Etelä-Savon ely-keskus/Pieksämäen kaupunki

Selvityksen laatija:

Marjo Pihlaja, Latvasilmu osk, Ympäristöpalvelut

marjo.pihlaja@latvasilmu.fi

044 704 6213

ymparisto.latvasilmu.fi

Y-tunnus: 2772722-6

Raportin päiväys:

6.11.2020

Raportin valokuvien © Marjo Pihlaja, Kansikuvan (Lummelampikorento pari) © Matti Sissonen

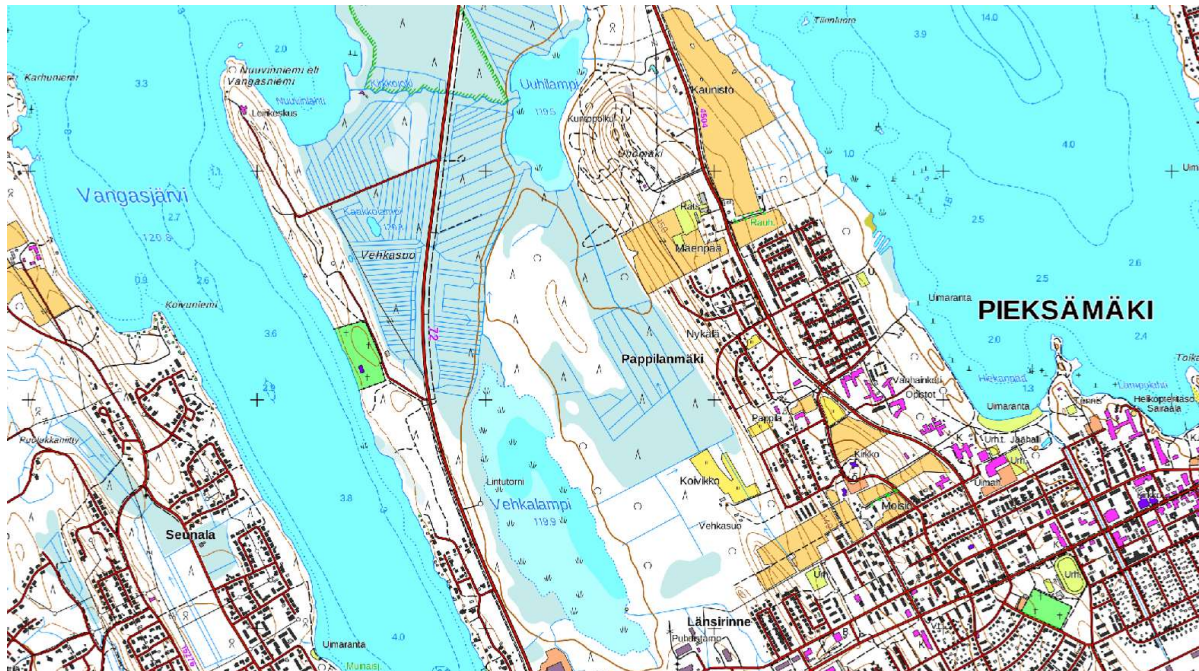
Pohjakarttojen ja ilmakuvien © MML 2020

1 Tehtävän sisältö ja selvitysalue

Vehka- ja Uuhilammelle laadittavan kunnostussuunnitelman tueksi on tarpeen selvittää erityistä suojelua edellyttävien sudenkorentolajien esiintymistä kunnostettavilla vesistöillä. Sudenkorentojen toukat elävät vedessä ja aikuiset munivat vesikasveihin. EU:n luontodirektiivin perusteella suojeltujen sudenkorentolajien lisääntymis- ja levähdyspaikat on huomioitava mm. ruoppauksien ja kesäaikaisten niittojen suunnittelussa.

Kasvillisuutensa ja elinympäristön luonteensa perusteella Vehka- ja Uuhilampi soveltuvat erityisesti Luontodirektiivin liitteen IV a lajeista lampikorentojen elinympäristöksi. Lampikorennot (lumme-, siro- ja täplälampikorento) viihtyvät rehevissä vesissä, joissa on kelluslehtistä kasvillisuutta ja veden virtaus heikkoa. Kirkkojoki voi soveltua myös kirjojokikorennon lisääntymispaikaksi, jolloin lammet voivat olla aikuisten yksilöiden ruokailualueita. Edellä mainituista lajeista täplälampikorento ja kirjojokikorento ovat myös luontodirektiivin liitteen II lajeja, joille tulee osoittaa erityisten suojelutoimien alueita.

Tämän selvityksen maastotyön suorittivat FT biologi Marjo Pihlaja ja FM biologi Tuomo Pihlaja Latvasilmu osk:sta. Raportin laati Marjo Pihlaja.

Kuva 1. Uuhilampi ja Vehkalampi sijoittuvat Vangasjärven ja Pieksänjärven väliin. Vangasjärvestä laskee Kirkkojoki Uuhilammen länsiosaan. Vehkalampi laskee Uuhilammen eteläpäähän. Uuhilammesta laskevat vedet Pohosjoen kautta lammen pohjoisosasta Pieksänjärveen.

2 Selvitysalueen kuvaus ja menetelmät

Vehka- ja Uuhilampi ovat hyvin reheviä ilmaversoisten ja kelluslehtisten kasvien vallitsevia matalia lampia. Avovettä on hyvin vähän ja lampien keskisyvyys on alle metri.

Uuhilammella rantoja reunustavat saraikot ja ruovikot. Osmankäämikasvustoja on jonkin verran. Itäranta on metsärantainen ja kelluslehtisten kasvien vyöhyke ulottuu rantaan saakka. Muilla osilla Uuhilammen rantaa vallitsevat ilmaversoiset vesikasvit. Koko vesialue on kelluslehtisten peitossa. Kelluslehtisissä yleisimmät kasvit ovat konnanulpukka ja uistinviita. Tavallista ulpukkaa oli laajempi kasvusto vain lammen eteläosassa. Lampien pohjan peittää paksu pehmeän liejun kerros ja särkikaloja on hyvin runsaasti. Pohjaeläimistön todettiin jo 1980-luvun loppupuolella olevan hyvin yksipuolinen ja pohjaeläimistön tila ei todennäköisesti ole parantunut viimeisen 30 vuoden aikana, sillä etenkin pohja kärsii happikadosta (pohjasta vapautui metaania).

Vehkalammella avovesialueet ovat kapeita ja sokkeloisia korkeiden ruovikko- ja osmankäämikkökasvustojen reunustamia väyliä. Avovettä on laajemmin vain itäosissa. Sielläkin on koko vesialue kelluslehtisten – lähinnä uistinvidan – vallassa. Pohjan happitilanne on edelleen heikko, kuten jo 1980-luvun selvityksissä on todettu, sillä metaania vapautuu pohjasta paljon. Eteläosassa oli jopa osmankäämikasvustoa kuollut laajalti. Paikoin koko pohja on paksun vesisammalkasvuston peitossa. Lumme- ja ulpukkakasvustoja on vain muutamassa kohtaa melko pienillä alueilla. Kasvustot ovat kuitenkin niin laajoja, että niissä voisi esiintyä reviiriä pitäviä lumme- tai sirolampikorentoja.

2.1 Maastoselvitys

Lumme-, siro- ja täplälampikorentojen sekä kirjojokikorentojen paras lentoaika on heinä-elokuussa riippuen myös vuosittaisista sääoloista. Vuoden 2019 alkukesä oli lämmin ja korennot kehittyivät melko aikaisin aikuisiksi. Selvitys ajoitettiin siten heinäkuun alkupuolelle ja hieman puolivälin jälkeen. Selvitys tehtiin vuonna 2019 vain Uuhilammen osalta neljällä eri käynnillä, jotka toteutettiin kajakilla ja soutuveneellä kiertäen koko alue läpi ja havainnoiden kaikki korentolajit alueella. Vehkalammella selvitys tehtiin kesällä 2020, jolloin sääolot olivat suotuisammat kuin kesällä 2019.

Selvityskäynnit tehtiin Uuhilammelle seuraavasti: 4.7., 7.7., 17.7. ja 21.7.2019. Selvityspäivinä sää oli lämmin (+ 18- +23 C°), tyyni ja poutainen. Sudenkorennot menevät herkästi piiloon kasvillisuuteen, jos sää ajoittain heikkenee. Heinäkuun 2019 sää olivat vaihtelevat ja selvitys toistettiin useamman kerran käyttäen reilusti aikaa havainnointiin. Selvitys Vehkalammelle tehtiin kahdella käynnillä 28.6. ja 18.7.2020. Sää oli lämmin (+21 - +26 C°), melko tyyni ja aurinkoinen. Sudenkorennot olivat hyvin lennossa ja selvitysaika oli otollinen, sillä muilla selvityskohteilla siro- ja lampikorennot olivat havaintojen mukaan lennossa.

3 Tulokset

Uuhilammen korentolajisto ja yksilömäärät olivat varsin niukat lukuun ottamatta isotyönkorentoa ja ruskohukankorentoa, jotka esiintyivät kohtalaisen runsaina. Itärannalla havaittiin hyvin vähän lajistoa, lähinnä runsaana esiintyvää isotyönkorentoja konnanulpukka- ja vitakasvustojen lehdillä. Koillisosassa saraikon reunamilla havaittiin myös joitakin ruskohukankorentoja sekä välkekorentoja.

Pohjois- länsiosassa havaittiin edellä mainittujen lajien lisäksi tytönkorento laji (määrittystä ei ehditty tehdä), muutamia vaskikorentoja, ruskoukonkorento.

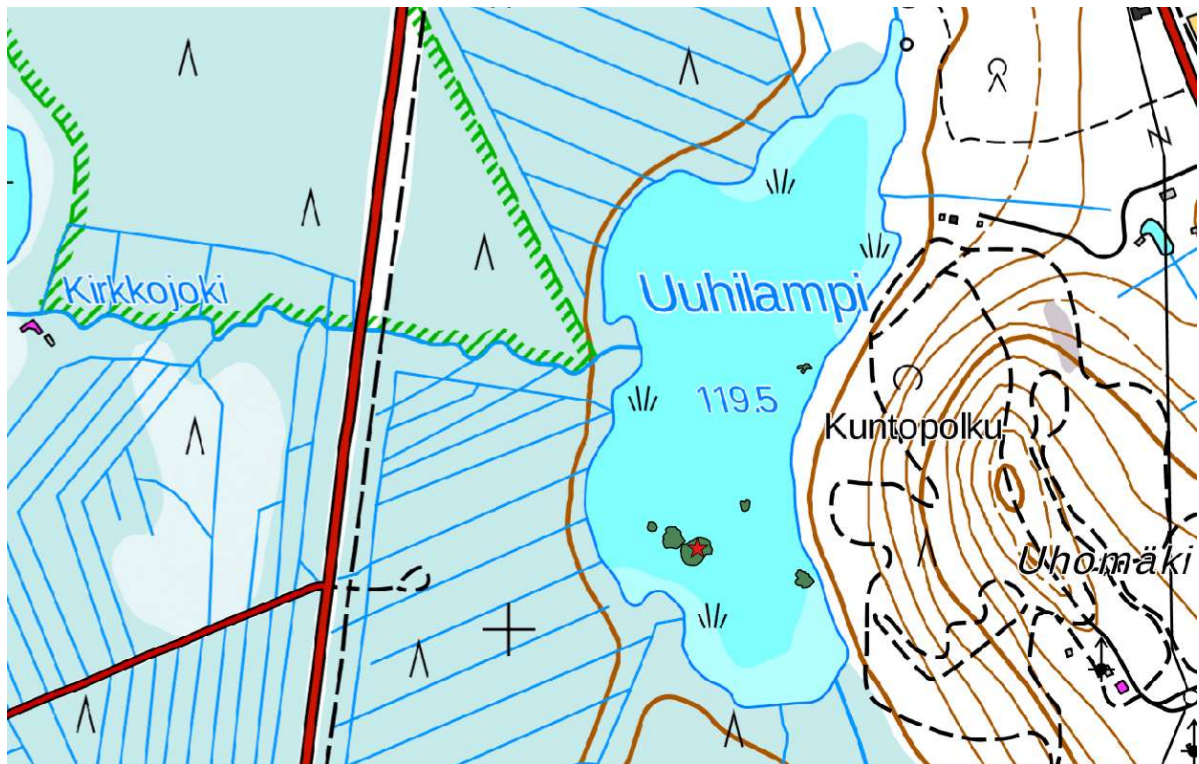
Lammen eteläosassa lajisto muuten kuten edellä, mutta ainoan ulpukkakasvuston yllä havaittiin kaksi lummelampikorentoa 7.7. ja 17.7. käynneillä. Muualla lammella ei ollut lumme- tai ulpukkakasvustoja vaan kelluslehtiset koostuivat vidoista, palpakoista ja konnanulpukasta.

Korennot viihtyivät erityisesti niillä kohdilla, joissa oli kelluslehtistä kasvillisuutta. Korkean kasvillisuuden seasta korentoja on myös vaikeampi havaita, jos ne eivät ole lennossa.

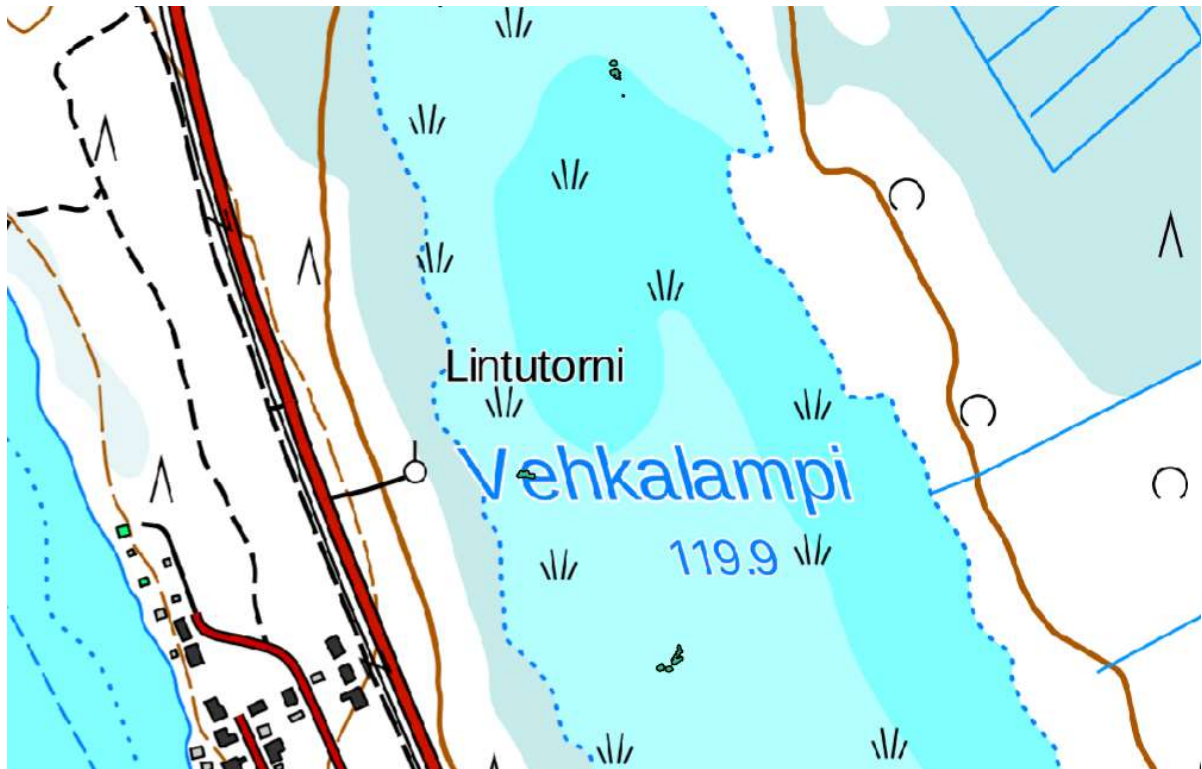
Vehkalammella lumme-, siro ja täplälampikorennolle on niukemmin soveltuvaa elinympäristöä kuin Uuhilammella. Lisäksi pohjan tilanne on myös Vehkalammella erittäin heikko, mistä kertoi myös Vehkalammella hyvin harvalukuinen sudenkorentofauna. Vehkalammella havaittiin ruskoukonkorento, ruskohukankorento, välke- ja vaskikorento. Isolampikorentoja havaittiin vain kaksi. Myös muita korentoja oli lukumääräisesti melko niukasti, vaikka kyse on rehevästä vesistöstä. On mahdollista, että lammen liian heikon happitilanteen vuoksi sudenkorennoille ravinnoksi kelpaavien vesihyönteisten määrä on hyvin alhainen ja/tai vaikuttaa myös sudenkorentojen toukkien selviytymiseen talvien yli. Esimerkiksi vesiperhosia ei juurikaan havaittu, vaikka monilla vesistökohteilla ne olivat tuohon aikaan hyvin runsaita.

3.1 EU:n luontodirektiivin liitteen IV a ja II lajit

Uuhilammella havaittiin lummelampikorentoa kaksi yksilöä vuoden 2019 selvityskäynneillä. Lampi vaikutti päälin puolin korentojen kannalta ihanteelliselta. Kasvillisuudesta kuitenkin puuttuivat lumpeet ja ulpukkaakin oli vain yksi kohtalainen kasvusto. Myös Vehkalammella ulpukka- ja lummekasvustoja ei juuri ole ja olosuhteet vedessä eläville sudenkorenon toukille ovat heikot. Vehkalammella ei havaittu EU:n luontodirektiivin liitteen IV a tai II lajeja. Myöskään suorantaisilla lammilla yleisiä iso- ja pikkulampikorentoja ei havaittu kuin kaksi yksilöä, mikä kertoo elinympäristön hyvin heikosta tilasta.

Kuva 2. Uuhilammen kasvillisuus selvityksessä todetut ulpukkakasvustot on merkitty kuvassa vihreällä. Punaisella tähdellä on merkitty lummelampikorentojen havaintopaikka.

Kuva 3. Vehkalammen kasvillisuusselvityksessä todetut pienet ulpukka- ja lummekasvustot on merkitty kuvassa vihreällä. Kasvustoja havaittiin vain kolmella paikalla.

4 Johtopäätökset ja suositukset

Korentolajisto oli sekä Vehka- että Uuhilammella yllättävän niukka. Erityisesti suojeltavia lajeja oli vain yksi: lummelampikorento, joita havaittiin vain kaksi yksilöä Uuhilammella saman ulpukkakasvuston yllä kahdella selvityskäynnillä. Korentojen niukkuutta selittää mahdollisesti lammen koko pohja-alueen heikko happitilanne ja paksu pehmeä liejukerros sekä erittäin runsas särkikalojen määrä. Kalat vaikuttivat olevan pääosin lahnoja. Sudenkorenon toukat viettävät lajista riippuen vuoden tai useita vuosia toukkavaiheena vedessä ja ne ovat petoja. Jos pohjaeläimistö on niukkaa, happitilanne heikko ja talvisin lampi jäätyy pohjaan asti, on sudenkorentojen toukille erittäin huonot elinolosuhteet alueella. Lampi saattaa houkuttaa aikuisia yksilöitä muualta, mutta lammen oma tuotanto voi olla heikkoa.

Erityisesti suojeltujen sudenkorentojen kannalta kunnostussuunnittelussa on huomioitava ulpukkakasvustojen sijainti Uuhilammella ja vältettävä niiden niittoa. Elinympäristön tilan parantamisen kannalta olennaista on ulkoisen ja sisäisen kuormituksen vähentäminen merkittävästi sekä pohjaeläimistön elinolosuhteiden parantaminen mm. vähentämällä särkikalojen aiheuttamaa samentumista, saalistusta ja sisäisen kuormituksen ylläpitoa (pohjasedimentin jatkuva häiriö).

5 Valokuvia selvitysalueelta

Kuva 3. Yleiskuva Uuhilammesta pohjoispäästä kohti eteläpäättä. Etualalla näkyy lammen vesialuetta hallitsevaa uistinviita ja konnanulpukkakasvustoa.

Kuva 4. Uuhilammen pohjoispään kasvillisuutta. Vesirajasta puuttuvat kortteikko- ja ulpukkakasvustot, joissa lampikorennot viihtyvät.

Kuva 5. Vehkalammen läntisen lintutornin edustan lummekasvustoa.

Kuva 6. Vehkalammen yleisilme on kapeiden vesiväylien sokkeloa korkeiden osmankäämikasvustojen välissä. Vesi on hyvin matalaa jatkuen hapettomana liejuna. Vedessä kasvaa tiheästi uistinvitaa, uposkasveja ja vesisammalkasvustoja sekä rihmalevää.

6 Viitteet

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) ja -asetus (160/1997).

Neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (NDir 92/43/ETY).

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Ympäristö.fi 2017: Lajitietokortit ja luontodirektiivin liitteen IV a lajit: ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Luonto_ja_lintudirektiivien_lajit.